غم را بگو فرود بیا وقت، وقت توست*

مهرامسال با عروج استاد آواز ایران کوتاه بود والبته نامهربان

محبوبه عظیم زاده
m.azimzadeh@shahraranews.ir

تمامی ندارد این تصویرهای غم‌انگیز. چهره پریشان پسرش، همایون، که اشک امانش نمی‌دهد اما به احترام مردم ایستاده است تا با آن‌ها سخن بگوید، نوای «ببار ای بارون» که دخترش، مژگان، در مسیر رسیدن بر بالین عزیز از دست رفته‌اش به آن گوش می‌سپارد، قامت محزون هم‌مسلکش، حسین علیزاده، که دور از همگان با رفیقش وداع می‌کند و اشک‌ها و پوسترها و شمع‌هایی که به یادش از گونه‌ها می‌ریزد، بر فراز دست‌ها به آسمان می‌رود و در فراق او روشن می‌شود. تصاویری که آکنده از اندوه است، ولی در عین حال شکوه و دوست‌داشتنی را به همگان یادآوری می‌کند که محبوبیت مردی چون محمدرضا شجریان پدیدآورنده آن است. مردی که در روز رفتنش هم مردم را میهمان قطعه جدید «خانه‌ام ابری است» کرد که دیروز برای اولین مرتبه منتشر شد و حسرت نبودنش را پررنگ‌تر کرد.

وقتی خوش‌حالم که مردم خوش‌حال باشند

در تمام مدت بیماری محمدرضا شجریان، دوباره در جست‌وجوی تکذیب خبر بودیم. منتظر بودیم یکی از راه برسد و بگوید دروغ است. این هم یکی دیگر از همان جریان‌های از سر آزار قبلی است که هر از گاهی رخ نشان می‌داد. اما هرچه گذشت نه تنها کسی تکذیبش نکرد، بلکه یکی یکی به فهرست کانال‌ها و صفحاتی که داشتند خبر درگذشت او را منتقل می‌کردند، اضافه می‌شد تا اینکه صفحه اینستاگرام همایون سیاه‌پوش شد و نوشت: «خاک پای مردم ایران به دیار معشوق پرواز کرد.» نگفت خسرو آواز ایران، نگفت استاد بلامنازع موسیقی این مملکت، نگفت پدرم محمدرضا شجریان. گفت خاک پای مردم سرزمینش، همان چیزی که محبوبیت را و نه فقط معروفیت، در قامت محمدرضای شجریان معنا بخشیده و تجلی‌اش شده، غم بزرگی که حالا به دل همه نشسته و اشک‌هایی را از چشم‌ها سرازیر کرده است. برای بدرقه فردی که سال‌ها اجازه خواندن برای مردمش را نداشت، اما پای وطن و مردمش ایستاد و گفت: «وقتی خوش حالی مردم را می‌بینم، واقعا خوش حال می‌شوم.»

من با صدا به همه چیز می‌رسم

خودش می‌گفت: «از بچگی با صدا زندگی می‌کردم. صدا همیشه زندگی من بوده است، من با صدا نفس می‌کشیدم، با صدا می‌خوابیدم و با صدا بیدار می‌شدم. من با صدا به همه چیز می‌رسم.» و با همین صدا، با همان ربنایی که داغ شنیدنش را تا داغ به جان نشسته خودش به دلمان گذاشتند، با همان مرغ سحری که حالا دیگر بخشی از هویت موسیقایی‌مان شده، چنان نام خودش را در دل دوستدارانش به یادگار گذاشته است که این حجم از ابراز احساسات از سوی مردم اصلا دور از انتظار نبود، حتی با وجود توصیه‌های بهداشتی مکرری که در این روزهای کرونایی به چشم می‌خورد که به حق هم هست. به‌ویژه در شرایطی که مشهد به لحاظ شیوع مجدد ویروس کرونا در وضعیت بدی به سر می‌برد. نکته‌ای که خود همایون شجریان هم به آن اشاره کرد: «ای کاش همه سلامت باشند و این مراسم باعث نشود کسی خدایی نکرده آسیبی ببیند.»

در شبکه‌های مجازی، هر صفحه‌ای را که می‌بینی، تصویر یکی از برترین نمادهای انسانیت و موسیقی ایران به چشم می‌خورد و چقدر خوب که حالا هم که رخت از این دیار برکشیده است، این چنین با عزت خاطرات خوبش دست‌به‌دست می‌شود. چقدر خوب که شبیه خیلی از بزرگان دیگری که در عرصه هنر از دست داده‌ایم، تصویری از زمان بستری او دیده نمی‌شود و چیزی که از بیماری‌اش به یادمان مانده است، چهره انرژی بخشش در قاب دوربین در کنار سفره هفت سین که از تلاش برای به تفاهم رسیدن با رفیق ناشفیق پانزده ساله‌اش می‌گفت. بازتاب‌ها به خبر درگذشت محمدرضا شجریان اما فقط محدود به توئیت‌ها و کپشن‌های شخصی نشد. صداوسیما بعد از سال‌ها تصویر او را از قاب تلویزیون پخش کرد و البته خیلی مختصر و مفید. رسانه‌های فرامرزی مختلفی هم با بارگذاری عکس و تصویر او این خبر را منتشر کردند. اینکه ایران و ایرانیان عزادار شده‌اند و با احترام‌ترین نوازنده کلاسیک ایران درگذشته، هزاران نفر را به خیابان‌ها کشانده است.

*حسین جنتی

طرح: جلال حاجی‌زده | شهرآرا

Tweets

محمدرضا زائری | کارشناس فرهنگی
@morzaerizaeri

محمدرضا شجریان در روزگار تاراج و هجوم، از پهلوان‌ترین نگهبانان میراث فرهنگی ما و از قدرتمندترین پاسداران ادبیات ملی و دینی‌مان بوده و در کارنامه پربار زندگی خویش، شیرین‌ترین خاطرات نسل ما از غزلیات حافظ و سعدی را رقم زده است. همه ما به او مدیون هستیم!

حسن نمک‌دوست | استاد علوم ارتباطات
@hnamakdoost

اگر این دنیای درب‌وداغون یک قاعده درست و بی‌بروبرگرد داشته باشد، همین است که: «هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق».

شاهرخ دلکو | منتقد سینما
@sdolkou

بارزترین جلوه حضور #محمدرضا_شجریان در سینما برای من «جدایی نادر از سیمین» بود. آنجایی که سیمین درحال ترک خانه می‌گوید: «من این شجریان رو بردم». جدایی... تصویری بود از انشقاقی که میان ۲طیف وسیع ملت ایران رخ داده بود. آن‌ها ۲طیفی بودند که هیچ وجه مشترکی نداشتند، به‌جز شجریان.

حاشیه‌نگاری

مهر با تو آمد و مهر با تو رفت

ساعت‌های سوگواری برای استاد در اینستاگرام و توئیتر

شکیبا افخمی‌راد

چند دقیقه‌ای از اعلام خبر رسمی فوت استاد محمدرضا شجریان نگذشته بود که فضای مجازی از عکس‌ها، فیلم‌ها و دل‌نوشته‌هایی برای او پر شد. چه آن‌هایی که با موسیقی و صدای دل‌نشین استاد زندگی کرده بودند و چه کسانی که برای او به‌واسطه شخصیت و هنرش احترام قائل بودند، هرکدام به‌نحوی به درگذشت خسرو آواز ایران واکنش نشان دادند. واکنش‌هایی که مبنی بر زنده‌ماندن شجریان در یادها و جایگاه والای او در میان مردم و اهالی هنر بود.

جان از تن آواز رفت

حسین علیزاده، نوازنده تار و موسیقی‌دان، و کیهان کلهر، استاد موسیقی و نوازنده کمانچه، که هر ۲ از دوستان زنده‌یاد محمدرضا شجریان بودند، در فراق یار دیرینه‌شان متن‌هایی را منتشر کردند. حسین علیزاده نوشت: «مهر با تو آمد، مهر با تو رفت، اما تو نمی‌روی و مهر با نام تو می‌ماند. تو مهری و همه فصول مهربانی مهر تو. تو بزرگ بودی و بزرگ رفتی، اما چه کوچک، کوچکانی که چشم و گوش بستند و سیاه ماندند. تو تا ابد خواهی ماند، تو تا ابد خواهی خواند». کیهان کلهر نیز با انتشار عکسی سیاه در اینستاگرامش به نوشتن جمله‌ای کوتاه اکتفا کرد: «جان از تن آواز رفت.»

شهرام ناظری هم با انتشار ویدئویی که در آن بخشی از تصنیف مشهور «مرغ سحر» را می‌خواند، یاد محمدرضا شجریان را گرامی داشت. او که در این ویدئو چمدان در دست دارد و انگار در میانه راهش این خبر ناگوار را شنیده است، گفت: «محمدرضا شجریان رفتنی نیست. او برای همیشه تاریخ جاوید و زنده است.» محمد اصفهانی و وحید تاج که از شاگردان آواز محمدرضا شجریان محسوب می‌شوند، در فراق استادشان متن‌هایی منتشر کردند. اصفهانی نوشت: «این جدایی را تسلیت نمی‌گویم، چون شجریان مدت‌هاست که در مقام حضور متمکن است.» و وحید تاج نیز، استادش را با شعری از محمدرضا شفیعی کدکنی بدرقه کرد: «به شکوفه‌ها به باران، برسان سلام ما را...»

عثمان محمدی‌دوست، هنرمند برجسته موسیقی مقامی خراسان، نیز در ویدئویی یادی از زنده‌یاد شجریان کرد و گفت: «ایشان با محبت بودند و مملکت خود را دوست داشتند، از خدا تقاضا دارم لطف خودش را از ایشان دریغ نکند.» از دیگر اهالی موسیقی که این فقدان را تسلیت گفتند، می‌توان به کیوان ساکت، علیرضا قربانی، سالار عقیلی، سهراب پورناظری، علی زندوکیلی، علی‌اکبر شکارچی، محمد معتمدی و جمعی از خوانندگان موسیقی پاپ چون محسن یگانه، سیروان خسروی و محسن چاوشی اشاره کرد.

این تلخی بی‌پایان...

هنرمندان سینما و تلویزیون، شخصیت‌های ادبی و ورزش‌کاران نیز واکنش‌های مختلفی به درگذشت محمدرضا شجریان داشتند. اصغر فرهادی، فیلم‌ساز کشورمان، در پیام خود نوشت: «با تمام وجود غمگینم. محبوب قلب‌های ایرانیان، جهان را ترک کرد. صدای آسمانی‌اش، نام نیک پراحترامش و آزادگی ستایش‌برانگیزش با وجود بدخواهی دشمنان حقیرش، در تاریخ این سرزمین برای همیشه درخشان باقی خواهد ماند.» محمود دولت‌آبادی در یادداشتی که در اختیار خبرگزاری ایسنا قرار داده بود، ضمن تسلیت به خانواده و دوستداران شجریان گفته است: «تلخی پایان زندگی شجریان منحصر به این کمتر از یک سال گذشته نبود که با گرمای خانواده، دل‌دادگی پزشکان مجرب و علم پزشکی زنده نگه داشته شد. تلخی عمیق‌تر آن بود که هنرمند ممتاز آواز ایران در اوج کمال یافتگی، حضور و بانگ بی‌نظیرش دریغ شد از مردمی که اکنون به سوگ او نشسته‌اند و اشک می‌ریزند.» یونس شکرخواه، روزنامه‌نگار پیشکسوت و استاد دانشگاه در رشته علوم ارتباطات، نیز با انتشار تصاویری دونفره از خودش و محمدرضا شجریان، نوشت: «رفتی و حالا پژواک فراق پردرد تو.»

میرجلال‌الدین کزازی، استاد ادبیات و نویسنده، عادل فردوسی‌پور، مجری، علی دایی، کاپیتان سابق تیم ملی، و جمعی از اهالی سینما نیز با نوشتن دل‌نوشته یا انتشار عکسی درگذشت استاد شجریان را تسلیت گفتند.

کدام سیاست‌مداران واکنش نشان دادند؟

برخی سیاست‌مداران مطرح کشور نیز با اهالی فرهنگ و هنر همراه شدند و در پیام‌های جداگانه‌ای یاد خسرو آواز ایران را گرامی داشتند. حسن روحانی، رئیس جمهور، در حساب کاربری خود در توئیتر و اینستاگرام، استاد محمدرضا شجریان را «چهره برجسته هنری و آفریننده ماندگارترین نواهای دل‌نشین ایرانی و خواننده ربنای رمضان» خواند که میراث ارزشمندی از خود به یادگار گذاشت. او همچنین تأکید کرد که «ملت قدرشناس ایران، نام و یاد و آثار این هنرمند محبوب را همواره در خاطره‌ها زنده نگاه خواهند داشت». سیدعباس صالحی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، نیز در پیامی شجریان را «نمای موسیقی اصیل ایرانی و از نمادهای هویت هنری این سرزمین» معرفی کرد و نوشت: «آثار او بازتاب حسرت‌ها و امیدها، نگرانی‌ها و دل‌بستگی‌ها و در یک کلام حال‌وهوای مردم خوب کشورمان بود.»

محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه هم با ابراز تسلیت در توئیترش نوشت: «استاد شجریان، نماینده بزرگ و واقعی ایران، فرزندان ایران و بیش از هرچیز فرهنگ ایران بود». همچنین سیدحسن خمینی، نوه امام خمینی هم در پیامی گفت: «بی شک نام و آوازه شجریان فراتر از زمانه ما و در پهنه‌ای وسیع‌تر از جغرافیای ما باقی خواهد ماند». اسحاق جهانگیری، معاون اول رئیس جمهور، جوادآذری جهرمی، وزیر ارتباطات، و علی لاریجانی، مشاور مقام معظم رهبری، از دیگر چهره‌های سیاسی هستند که درگذشت خسرو آواز ایران را تسلیت گفتند. سفارت بریتانیا، سفارت سوئیس و دفتر سازمان ملل در تهران نیز یاد محمدرضا شجریان را با انتشار پیام‌هایی گرامی داشتند. با این حال مدیران شهری و شورای مشهد اولین واکنش‌ها را نسبت به این موضوع نشان دادند.

مشهد فرزندش را در آغوش می‌کشد

محمدرضا حیدری، رئیس شورای شهر مشهد در صفحه توئیتر خود نوشت: «مشهد فرزندش، استاد محمدرضا شجریان را در آغوش می‌کشد و توس باری دیگر آرامگاهی ابدی برای یکی از حافظان فرهنگ، هنر و ادب این سرزمین خواهد بود.»

سرزمین خراسان خوش میزبانی خواهد بود برای او...

همچنین محمدرضا کلائی، شهردار مشهد هم در توئیتر خود درباره خاکسپاری استاد محمدرضا شجریان در مشهد نوشت: «باز هم مشهد قلب ایران میزبان ابدی نام‌آوری دیگر از فرزندانش خواهد بود. این بار نغمه‌خوان ربنا، مردی که صدایش روحمان را صیقل می‌داد در توس در کنار فردوسی نامدار، اخوان ثالث و دیگر بزرگان شعر و ادب خواهد آرامید. سرزمین خراسان خوش میزبانی خواهد بود برای او.»

اما مرگ استاد شجریان واکنش مسئولان دیگر فارسی‌زبانان را هم در پی داشت. مثل عبدا... عبدا...، رئیس شورای عالی مصالحه ملی افغانستان که نوشت: «مرگ استاد شجریان، میلیون‌ها انسان را در سراسر کرهٔ خاکی به‌ویژه در کشورهای منطقه و فارسی زبان به ماتم نشاند و تکان داد.»

سرزمینه روز

چرا بلیت تهران_مشهد گران شد؟

دیروز در حاشیه اتفاقاتی که بعد از عروج استاد آواز ایران افتاد، شایعه گران‌شدن بلیت هواپیمای تهران‌مشهد هم در فضای مجازی دست‌به‌دست چرخید. برخی کاربران این افزایش قیمت را به‌علت انتقال پیکر استاد شجریان به مشهد می‌دانستند و این‌طور برآورد کردند که شهروندان تهرانی برای حضور در مشهد تقاضای بلیت این مسیر را بالا برده و باعث گران‌شدن نرخ شده‌اند. با این حال این موضوع بعد از ساعاتی تکذیب شد و اصل خبر مربوط می‌شد به اعمال افزایش قیمت پروازهای داخلی از اول آبان‌ماه. آن‌طور که خبرگزاری فارس نوشته است: «افزایش قیمت بلیت هواپیما با احتساب ۲عامل انجام می‌شود. نرخ‌نامه جدید بلیت پروازهای داخلی بر اساس ارز ۲۸هزار تومانی و باتوجه‌به رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی و تکمیل فقط ۶۰درصد ظرفیت پروازها از ابتدای آبان‌ماه تعیین شده است.» همین موضوع هم باعث شد تا قیمت سقف و کف پرواز تهران‌مشهد در نرخ‌نامه جدید به‌ترتیب یک‌میلیون و ۳۵۴هزار و ۷۰۰تومان و همچنین ۶۴۷هزار و ۵۰۰تومان تعیین شود.

تب‌تند تهرانی‌بودن

به بهانه ویدئویی عجیب از اعتراض به خاک‌سپاری استاد شجریان در مشهد

ارژنگ حاتمی
a.hatami@shahraranews.ir

ویدئو بسیار عجیب بود، همایون شجریان که به‌تازگی داغ پدر را دیده است، روی سکوی جلو بیمارستان جم با بلندگوی دستی می‌گوید: «پدرم را در جوار حضرت فردوسی در مشهد و توس به خاک می‌سپاریم.» اما به ناگاه صدای برخی مردم بلند می‌شود: «استاد این کار رو نکن! همین تهران!» دیگری می‌گوید: «همایون جان! تهران!»؛ دیگری فریاد می‌زند: «چرا تهران نه!»، آن یکی می‌گوید: «استاد ما هم حقی داریم!» و بعد گروهی از جمعیت با حالتی کودکانه، یک صدا فریاد می‌زنند: «تهران! تهران!» حتی کار به جایی می‌رسد که وقتی همایون می‌گوید این تصمیم خواسته خانواده‌اش بوده است، اجازه پایان صحبت را به او نمی‌دهند و فردی خطاب به همایون می‌گوید: «استاد شجریان که فقط مال خانواده‌اش نبود!»

ردوبدل‌شدن این دیالوگ‌های عجیب از چشم بسیاری از فعالان و کاربران فضای مجازی پنهان نماند. پوریا عالمی، روزنامه‌نگار و طنزنویس، که از اتفاق خودش تهرانی است، یادداشتی در این‌باره در صفحه شخصی‌اش در اینستاگرام منتشر کرد، در بخشی از این یادداشت و در چرایی این رفتار بخشی از مردم می‌خوانیم: «یک دلیل ساده آن را بهتر است در سیاست‌های کلان کشور بجوییم که پایتخت‌گرایی را به یک فرهنگ پذیرفته‌شده وطنی تبدیل کرده است؛ تجمع مراکز فرهنگی، مراکز بهداشتی و درمانی، مراکز آموزشی، مراکز رفاهی و... در تهران و رهاکردن شهرها و استان‌های دیگر به امان خدا.» عالمی در بخش دیگری از یادداشت خود آورده است: «وقتی همایون شجریان می‌گوید بزرگ‌مرد مشهدی و هنرمند یگانه آواز را در مشهد به خاک خواهیم سپرد، تهرانی‌ها که بر اساس آمار، ۷۵درصدشان تهرانی نیستند، تاب نمی‌آورند و فریاد می‌زنند: نه داداش، فقط تهران. مگه بهشت زهرای خودمون چشه؟ از نواب می‌اندازیم می‌ریم و قبل از ظهر هم برمی‌گردیم سر کارمون. کی واقعا حالش رو داره برای خاکسپاری بره تا مشهد؟ اگه مسئله آرامگاه فردوسیه، خب اون بنده خدا رو بیارید قطعه هنرمندان بهشت زهرا دیگه. بله، فقط تهران. انگار فقط تهران جدی است و مشهد، توس یا هر شهر دیگری در این سرزمین پهناور یک شوخی ساده است.» محمدعلی محمدپور، روزنامه‌نگار، نیز در این‌باره نوشت: «یه روزنامه‌نگار معروف در واکنش به دفن استاد در توس نوشته: «باورم نمی‌شه. چه کار کردین آخه باهامون!» انگار طبق نظر ایشون، یه جای خوش‌مسیر که ایشون جلوس می‌فرماین باید استاد دفن می‌شد. این‌ها حاصل تفکر مرکزگراییه که مسئولان باعثش شدن.» کاربر دیگری هم پیامی این‌چنینی دارد: «بعید می‌دونم حتی اونا بدونن توس کجاست. این رفتارهای این‌چنینی چیزی نیست جز سودای حضور در جو و گرفتن عکس و سلفی!» کاربران بسیاری از اعتراض‌های مردمی که جلو بیمارستان بودند، در شوک بودند و تصمیم گرفته‌شده درباره به خاک‌سپاری شجریان در توس را تصمیم درستی می‌دانستند، از جمله کاربری که نوشت: «یه‌جوری می‌گن تهران، تهران، یه‌جوری می‌گن استاد شجریان متعلق به مردمه که انگار همه مردم فقط تهرانی‌ها هستن! بهترین تصمیم گرفته شده، استاد شجریان یک شخصیت ملی هستند و آرامگاه حضرت فردوسی و جوار استاد اخوان جایگاهی تاریخی برای ایشان خواهد بود.»

گروهی از کاربران نیز از سعه‌صدر همایون شجریان تشکر کردند، از جمله کاربری که نوشت: «تشکر می‌کنم از صبر و مردم‌داری همایون شجریان که در اون شرایط که فقط چند ساعت از مرگ پدرش گذشته، این‌قدر با متانت جواب همه رو می‌ده.»

